

Bene Zoltán

Családtörténet

A fiú:

Abbahagyom a játékot, a bicebócák gyűlésére kell mennem. Bicc nevez így bennünket, és igaza van: sokkal emberibb név, mint az, hogy mozgáskorlátozottak. Egyikünk sem rokkant vagy nyomorék a szó valódi értelmében, csak biológiai korlátok közé szorultunk a mozgás vonatkozásában... Vagyis bicegünk és bógogunk... Sokkal jobban hangzik a bicebóca, mint a korlátozott, még ha „csak” a mozgásunkra is vonatkozik. Lényeg a lényeg: nem vagyunk teljesen egészségesek, de olyan nyomorultak se, mint a valódi rokkantak, az igazi nyomorékok, a tolókoksihoz kötöttek, az emberi formák világából kirekesztettek...

A férfi:

A nagyapám tegnapelőtt meghalt. Egy falubeli telefonált, nem tudom, honnan vette a számot. Beültem a Dacia Loganba és felhajtottam a hegyi faluba, keresztül a fél országon. Minden más lett, mint gyerekkoromban. Nem volt tehéncsorda, a határ taszítóan, egészségtelenül sárgállott, természetellenesen barnállott; nem voltak fiatalok, csak görnyedt öregasszonyok, tántorgó vénemberek meg hótrészeg, összeaszalódott arcú koravének. Az iskola udvarát fölverte a gaz, az ablakok kitorve, a kapun rozsdás lánc, rajta lakat. A templom zárva, a plébánia ajtaja előtt rakás emberszar. A nagyapám háza is megváltozott. Lepergett a vakolat a falakról, a kerítés bedőlt, az ablaktokok meglazultak. A tyúkok tolla kihullott, a disznóól üresen tátongott, a kutya döglötten feküdt az óljában. Elástam. A tyúkokat a szomszédasszonynak adtam. A házat szabályszerűen kifosztották. A megmaradt rissz-rossz szekrények üresek, a székek mind egy szálig eltűntek, az elektromos cikkeknek hűlt helye, a melléképület kongott az ürességtől. A szomszédasszony szerint a faluszéli cigányok tették. Nem vitatkoztam vele, pedig láttam az udvarán a rozsdáette darálót meg a szépen faragott lócat. A konyhában még a régi helyén állt a billegő sublód (ez senkinek sem kellett, ahogy a porladóban lévő szekrények se), abban kutakodtam, de nem találtam semmi mást, csak a foltos alpaka evőeszközöket. Se a gyöngyházás bicskát, se a hüznit, amit az öreg az orosz fronton kalapált ki az első háborúban. Emlékszem, szép égigérő fát domborított belé, alatta ciril betűkkel a helységnevé, ahol állomásoztak. Kérdeztem a szomszédasszonyt, a vállát vonogatta. Bosszantott. Ezekért jöttem, kizárólag ezek érdekeltek. Mondtam, hogy pénzt adok értük, vásárolja vissza a cigányoktól.

Átmentem az utca túloldalára, a kocsmába. Gyanakodva méregettek, miközben egy borzalmas kávéét szűrösöltem. Valaki megkérdezte, nem a nagyapám rokona vagyok-e. Bólintottam. Erre meghívatta magát egy felesre a régi barátság okán. Mire visszamentem a házba, megkerült a hüzni és a gyöngyházás bicska. A szomszédasszony szerint ötezerért adta vissza a Guszti, az a haramia. Fizettem. Egy papírra ráfirkáltam, hogy „ez a ház eladó, telefonszám”. Beültem a Daciába és beindítottam a motort.

A nő:

Ez a szegény gyerek egyre nehezebben viseli a sorsát. A minap, mikor a bátyám elsütötte azt a hülye viccet (Az Isten igazságos. Akinek rossz a szeme, annak jobb hallást ad, aki rosszul hall, az jobban lát. Akinek rövidebb az egyik lába, annak hosszabb a másik.), alig bírta elfojtani a sírást. Nyilván a lányok miatt. Úgy érzi, nincs esélye. A mozgáskorlátozottak között meg most valóban nincs igazán szemrevaló, korban hozzá illő kislány. Meg egyébként is... Akárhányszor kérdezem, mit csináltak, mindig ugyanaz a válasz: Pista bácsi elmesélte, mi történt vele a legutóbb, mikor vonaton (buszon, villamoson, trolin) utazott, aztán elszavalta legújabb verseit, végül megbeszélték, legközelebb mikor találkoznak és ki süt süteményt. Ingerszegény környezetben él szegény. Én alig vagyok itthon, az apja meg hiába. Jó ember ugyan, de aszociális. Pláne a gyerekekkel. Ha kérdezi, felel, mesél. Ha nem kérdezi, magától eszébe se jut. Ez a kis hülye meg nem kérdez, nem akarja zavarni.

A fiú:

Szeretem ezt a játékot a neten. Sokszor nyerek, mert a többiek nem olyan tájékozottak, mint én. Nincs idejük olvasni, én meg falom a könyveket éjszaka, mikor nem tudok aludni. Jó játék, nem az ügyesség számít, hanem a tudás. Vagy ismeret. Bicc szerint okos vagyok, a legokosabb bicebócák és nem bicebócák között egyaránt. Ez, persze, nem igaz... Habár apu szerint is van eszem. Már kétszer mondta, hogy nem vagyok buta. Pedig nem is kérdeztem...

A férfi:

A hüznit egy installációban fogom fölhasználni, a gyöngyházás bicska meg itt lapul a zsebemben, majd a fiamra hagyom örökül. Én mit kaptam örökül? Egy családi ház felét. Tizennégy évesen kerültem a képzőművészeti szakközépbe, aztán a főiskolára. Az első önálló kiállításomra nem jött el se apám, se anyám, mert disznót vágtak épp. A nagyapám ott lett volna, ha nem késik a vonat. Így csak utána tudta megnézni, de nélkülem, mert én már addigra gatyarészeg voltam. Az ítésekkel döntöttük magunkba a szeszt az akkor legművészebb kávéházban (eredménye lett: írtak rólam, s inkább jót, mint rosszat)... De mit is kaptam örökül? Egy családi ház felét, amiről lemondtam, mert utáltam a sógoromat, azt a bunkó prolit, aki szerint a kultúra, a művészet csak akkor jogosult, ha minimum önfenntartó. Utáltam és utálok. Ez az ország stílustalan... Én a gyöngyházás bicskát hagyom a fiamra. – Bár ez se túlságosan stílusos...

A nő:

Most ez az új kiállítás a legfontosabb, ekörül forgunk, akár a Föld a Nap körül. A megnyitón rosszul éreztem magam, mint általában. A fiunk ugyanúgy. Tudom, hogy a hátam mögött összesúgnak, nem értik, hogy a menő képzőművész mit eszik rajtam: se mellem, se seggem, se eszem. Olyan vagyok, mint egy fiú. (Lehet, hogy latens buzi a férjem?) Az utódunk is hibás. Tizennyolc centi. Ennyi a hibája. Tizennyolc centivel rövidebb a bal lába a jobbnál... Tizennyolc centi. Ez az új kiállítás címe. A nagyapja hüznije miatt. Az is éppen ilyen magas. Vagy hosszú, vagy hogyan kell ezt mondani? Tizennyolc centis hüzni egy zseniális installációban... Eszébe se jutott erről a számról semmi egyéb...

A fiú:

Három év múlva érettségi, aztán egyetem. Apu is, anyu is ezt szeretné. Talán én is. Jobb lenne, mint magántanulónak lenni. Néha nem is értem, miért... Bicc szerint marhaság, hogy nem járok iskolába. Marhaság vagy gyávaság... Inkább az utóbbi. Alsóban annyit csúfoltak, hogy anyu kivett. Menekültünk. Akkoriban még nevetségesebben közlekedtem, mint manapság. Ma már – az akkorihoz képest – egész tűrhető a mozgáskoordinációm... Csak ez a hülye cipő olyan szárnalmas! De az egyetemen, gondolom, megértőbbek lesznek. Ezzel áltatom magam, mindenesetre.

A férfi:

A legújabb kiállításról határozottan jókat írnak. Senki másnak, csak a nagyapámnak köszönhetem... (Kicsike részben magamnak.) Amúgy tényleg jó lett. A Jónás azt írja: „...érzékeny, empatikus anyag. A művész teljes lelkével, egész lényével jelen van.” De nem ez a lényeg. Nekem is tetszik. Ez a fontos... Meg fontos az is, hogy írnak róla. Jókat... Bár a Moldován szerint „az alkoholhoz való ambivalens (v)iszony ott csorog egyik-másik installáció oldalán.” Ez pedig egy nagy marhaság, azt gondolom... A cigarettával is úgy voltam, ahogy később a piával: leraktam, aztán kész. (Bár az azért könnyebb volt egy hangyányit...) Mikor először azt mondtam magamban, nem iszom, bírtam pár hétig-hónapig, aztán egy művésztelepi estén megint iszogattam, gondolván, egy-két alkalom még belefér, elvégre felnőtt ember vagyok... S másnap megint, hogy ne legyenek olyan szarul, s utána egy hétig-kettőig. Ezt eljátszottam kétszer vagy háromszor, aztán egy reggel arra ébredtem, hogy én tényleg nem akarok többet inni. És azóta kísértésbe sem esem. Halálos nyugalommal ücsörgök korcsmákban egyedül vagy társaságban, iszom a narancslevemet... És eszembe se jut, hogy mást is lehetne. Nem is zavar, ha más azt iszik. Szóval nem nehéz bírni. Nem vagyok egy misztikus lélek, de ez az egész valóban úgy történt, hogy egyszer csak azt éreztem valahol belül: ennyi, oké, kész, vége. Mostantól legyen más! És aztán (véltetően ettől, vagy szerencsés egybeesés) egy csomó minden változott az életemben. Csökkent a rossz, jöttek pozitívumok. Mára közelítek az ideális állapothoz... Épp ez a marha Moldován kérdezte egyszer, hogy miért álltam le teljesen a szesszel? (Nem mintha valaha is többet ittam volna, mint a képzőművészek általában, cssesse meg ez a kretén!) Azt feleltem, nem tudom. Persze, amikor az ember életmódszerűen iszik, alig

van olyasmi, ami ne készítené arra, hogy leálljon. És, persze, ezzel párhuzamosan: alig akad olyan dolog, ami arra ne kényszerítené, hogy mégis inkább igyon. Szóval bármiféle készítés lett volna az italozás berekesztésére, lehetett volna korábban, vagy később. Vagy soha. Azt hiszem, annyi történt, hogy egyszer csak, egyik napról a másikra megteltem, elteltem. Tovább akartam lépni, vagy valami bennem tovább akart lépni. Vagy nem tudom. Belülről jött, ez bizonyos. Ezért működik. Amikor kívülről jött, esélye sem volt... Nem hiszek az anonim alkoholista szeánszaiban – meg az efféle jenki bugyutaságokban. Ez egy intim történet, vagy maga oldja meg az ember, vagy senki. Mint a születés vagy a halál... De miért hagyom, hogy Moldován elterelje...? Nem ez a fontos.

A nő:

Fáradt vagyok mindig. Mostanában mindig. Fogytam is. Néha fáj a gyomrom. Kivizsgálattam magam a jövő héten, azt hiszem... A fiam is erre unszol. Órákat beszélgettünk az állapotomról tegnap este. Nagyon sokat olvas, és mivel egyfelől kicsit koraérett, ugyanakkor másfelől gyerekesebb a kellenél, mindenfélét fantáziál. Én azért nem hiszem... Remélem legalábbis, hogy nem. Félek egyedül hagyni őket. A gyerek érettebb az apjánál, és ez nem egészséges. Érzékenyebb is, szeretni is jobban tud, de jobban is vagyik utána... Remélem, nem...

A fiú:

Aggaszt anyu. Aggódok érte. Apuért sosem aggódnék, ő magabiztos, erős, talpraesett. De anyu más. És most beteg... Remélem, nem kerül kórházba, mint Bicc anyja... Bicc vállalai olyan szélesek, hogy alig fér be a kórterem ajtaján, mikor látogatóba megy az anyjához, akit hasnyálmiriggyel műtöttek, pedig nem is iszik, mint apu régebben, amikor anyunak éjjel úgy kellett becipelnie meztelenül a lépcsőházból, aztán összeszednie az eldobált ruháit az utcasaroktól a lépcső tetejéig... Bicc mindennap meglátogatja az anyját. Csak hét centi a különbség a két lába közt. Jó ortopédcipővel alig észlelhető. Ezért marad ki újabban a bicebócák közül. Meg a csaja miatt, gondolom. Múltkor láttam az utcán őket... Én is elmaradnék miatta akárhol...

A férfi:

Azt mondta, rákos. Tényleg soványabb a szokásosnál is. Sirtam, mikor elmondta. És hogy pár hónap legfeljebb. Aztán nem tudom, mi történt velem. Nem tudom, miért kiabáltam, miért mentem el a Jónásékhoz. Túl érzékeny vagyok, nehezen viselem...

A nő:

Nehezen viselte... És nem érti, miért kérem, hogy figyeljen oda jobban a fiunkra. Nem érti, miért aggódok. Nem érti. Nem veszi észre. Ahogyan a tizennyolc centit sem. Mikor mondtam neki, értetlenül meredt rám, aztán hülyeségeket kezdett beszélni féltékenységről, kisebbségi komplexusról. Még talán a szemrehányást sem csak képzeltem, de valóban kiérezhettem a hangjából. Mintha én lennék a hibás, mintha elrontanék egy idillt... Mindig, mindig ő a

vesztes, ő az, aki szenved. Számíthattam volna erre. Gyerek, mégpedig önző gyerek, akár egy elkényeztetett királyfi... Még a kiállítás és annak sikerét is belekeverte valahogy... Meg se hallotta, mikor azt kérdeztem, tudja-e, hogy a fiunk jobb és bal lábának hossza között mekkora a különbség? Utána bocsánatot kért a hangnemért, a távozásért. Amiért vártam a bocsánatkérést, azt meg se említette. Nehezen viselem...

A fiú:

Anyu temetése után apu húga magához ölelt. Jó illatú és még mindig szép nő. A férje nélkül jött, mert apu ki nem állhatja a sógorát. Jót beszélgettünk. Apu sírt. Este lerajzoltam anyut. Kiraktam a szobám falára a rajzot. Mikor apu észrevette ma reggel, sokáig nézte. Aztán azt mondta nekem, még tanulnom kell, de nem rossz. Nekem adta a gyöngyházás bicskáját, ami a dédapámé volt, aztán elment itthonról. Büszke kellene legyek rá, de nem értem, miért. Bicc írt egy emilt, hogy ha akarom, szerez nekem egy nőt egy órára. Az majd elfeledteti velem a gyászomat. Válaszoltam, hogy nem kell. Holnap megkérem aput, hogy ne legyek többet magántanuló. Azt hiszem, megkérem. Nem akarok naphosszat itthon ülni egyedül vagy bicegni és bócogni az utcákon céltalanul.